

УЧАСТЬ ВНТУ В ПРОЄКТІ «ІНІЦІАТИВИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЯКОСТІ ОСВІТИ»: ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ

О. М. Слободянюк

кандидат педагогічних наук

завідувач сектору розвитку персоналу та практик
академічної доброчесності Центру забезпечення якості освіти

Вінницький національний технічний університет

м. Вінниця, Україна

E-mail: lenaslobodianuk1970@gmail.com

Доповідь присвячено основним результатам участі команди ВНТУ в міжнародному проєкті «Ініціативи академічної доброчесності та якості освіти». Визначено, що результатами трирічної співпраці 60 українських університетів з американськими, канадськими фахівцями з питань інституалізації академічної доброчесності, є набуття досвіду в розробці, запровадженні, оцінці та моніторингу політики академічної доброчесності. Відзначено, що запровадження системи заходів щодо імплементації цінностей та принципів академічної доброчесності в освітній процес потребує постійного удосконалення з участю усіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: вища освіта, академічна доброчесність, інструменти самоаналізу.

Slobodaiuk Olena M. Participation of VNTU in the project «Academic Integrity and Quality of Education initiatives»: results.

The report is devoted to the main results of the participation of the VNTU team in the international project «Academic Integrity and Quality of Education Initiative». It was determined that the results of the three-year cooperation of 60 Ukrainian universities with American and Canadian specialists on the institutionalization of academic integrity resulted in the acquisition of experience in the development, implementation, evaluation and monitoring of academic integrity policy. It was noted that the introduction of a system of measures for the implementation of values and principles of academic integrity in the educational process requires constant improvement with the participation of all participants in the educational process.

Keywords: higher education, academic integrity, self-analysis tools.

Адаптація системи вищої освіти України до якісних показників країн-членів Європейського простору вищої освіти (далі – ЄПВО) – процес тривалий та складний. Гармонізація законодавчо-нормативної бази, введення єдиних з ЄПВО академічних та етичних стандартів – одні із визначальних факторів на шляху змін національної системи вищої освіти. Водночас, вітчизняна освіта потребує постійної уваги до ціннісної компоненти знань здобувачів освіти, а саме – академічної доброчесності.

На сьогодні спостерігається криза академічної доброчесності в Україні, через, як схарактеризовано в Розширеному глосарії термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту», такі фактори, як: 1) загальна криза суспільства, що характеризується толерантністю до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства і етичних норм; 2) відірваність вищої освіти і науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці; 3) проблеми законодавства; 4) неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти і науки; 5) відсутність законодавчо встановлених вимог і усталених процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності; 6) внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень; 7) поява нових технологій, що значно полегшують копіювання чужих робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень комп'ютерним моделюванням та правдоподібними оцінками, редагування графічних, відео- та аудіо- матеріалів тощо; 8) практика імітації і фальсифікації наукових досліджень з окремих наук за часів СРСР, яка набула поширення в останні десятиріччя через ігнорування загальноновизнаних стандартів якості досліджень та значне збільшення питомої ваги досліджень у відповідних напрямках [3]. У процесі модернізації вітчизняної вищої освіти акцентування уваги на необхідності формування культури академічної доброчесності в університетському середовищі стало однією з ключових тенденцій, про що свідчать положення Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закону України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2016 р.) та інших документів.

Занепокоєння через зростаючі факти порушень академічної доброчесності (V. Brown [4], С. Park [6] D. Rettinger, Y. Kramer [7]), через появу нових типів порушень (O. Holden, M. Norris, V. Kuhlmeie [5]) висловлюють науковці, які представляють країни-лідери освітніх процесів. Про важливість даної проблеми свідчать міжнародні проєкти, метою яких є

розв'язання даної проблеми, а саме: проекти, що реалізовано одним із консорціумів ICAI (Азіатсько-Тихоокеанським) та ініційовано Австралійською радою з питань навчання та викладання (англ. Australian Learning & Teaching Council, далі – ALTC): Проект стандартів академічної доброчесності: узгодження політики і практики в австралійських університетах (Academic integrity standards: Aligning policy and practice in Australian universities, 2010-2012, далі – AISP), Проект Імплементатії та розширення зразкової політики академічної доброчесності та систем підтримки в секторі вищої освіти (або, Зразковий проект академічної доброчесності) (англ. Embedding and extending exemplary academic integrity policy and support frameworks across the higher education sector (Exemplary Academic Integrity Project, 2012-2013).

В українському освітньому просторі визначальним для системного інституційного підходу до впровадження цінностей академічної доброчесності стали результати Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP) (2016-2019 рр.) – «ініціатива, спрямована на системні зміни в українській вищій освіті: підвищення якості, створення умов для реалізації найбільш обдарованих студентів, покращення іміджу українських університетів» [1] та Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти (2020-2022 рр.) [2].

Проект «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative, далі – Academic IQ) упроваджено американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні, МОН України та НАЗЯВО. Серед шестидесяти університетів, чії команди брали участь в проекті, був і ВНТУ.

Як визначено організаторами, метою проекту є об'єднання освітян навколо проблеми етичної складової знань, формування активних відповідальних громадян держави на демократичних принципах. Результатом діяльності Academic IQ визначено як посилення спроможностей освітньої системи України на принципах академічної доброчесності та культури якості. Для досягнення мети проекту організаторами запропоновані: по-перше, спільна діяльність з центрами внутрішнього забезпечення якості освіти/їх структурними відповідниками у ЗВО, науково-педагогічними працівниками та адміністрацією для розробки та впровадження інструментів з оцінки і моніторингу академічної доброчесності та якості освіти в університетах; по-друге, розробка єдиного системного підходу для реалізації законодавчих ініціатив та вимог щодо академічної доброчесності в університетах, по-третє, впровадження та розвиток сучасних освітніх технологій викладання, перегляд освітніх програм з врахуванням дотримання принципів академічної доброчесності у системі вищої освіти України.

В межах реалізації проекту Academic IQ, розроблено систему інструментів для дослідження академічної доброчесності та якості освіти у ЗВО. До інструментів входять:

- анкета самооцінювання ЗВО;
- анкети для студентів та викладачів з супутніми інструкціями з їх використання;
- інструкція з організації та проведення фокус-групових дискусій;
- матриця-світлофор;
- поради з написання звіту за результатами проведеного дослідження.

В рамках реалізації проєкту Academic IQ, з 2020 року в ВНТУ запроваджено процедуру звіту щодо забезпечення якості освіти та академічної доброчесності на основі опитування здобувачів та викладачів ВНТУ та анкети самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти. Представимо інструменти.

Методика анкети самоаналізу передбачає оцінку чотирьох компонентів системи забезпечення академічної доброчесності та якості освіти, а саме:

- наявність та функціонування норм академічної доброчесності;
- оцінювання освітнього процесу і системи оцінювання з позиції академічної доброчесності;
- процес оцінювання студентських академічних робіт та залучення студентів до освітнього процесу.

Кожному компоненту відповідають індикатори (від 1 до 5 б.). Для кожного блоку (компонента) та підблоку (індикатора) питань визначена максимальна кількість балів, яку може отримати ЗВО. Потім бали за кожен блок підраховуються.

Аналіз результатів самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти за 2020 та 2021 навчальні роки засвідчують, що загальна кількість балів за усі блоки (компоненти) зросла з 74 до 92 балів. Якщо в 2020 р. загальна сума балів становила 74 бали (з max 103 б.), то в 2021 р. – 92 бали (з max 105 б.). Таким чином, засвідчено зростання ефективності внутрішньоінституційної політики сприяння академічній доброчесності та якості освіти на 15%.

Розглянемо найбільш важливі результати опитування викладачів та студентів ВНТУ, яке відбувалось в грудні 2020 р. – лютому 2021р. і в якому брали участь 257 викладачів та 968 студентів усіх курсів.

Приблизно 48, 5 % студентів (лише половина з опитаних) відповіли, що часто чують від викладачів вимоги до виконання письмових робіт. Викладачі звертають увагу на питання прозорості критеріїв оцінювання, проте їх робота не є послідовною і систематичною; викладачі не пов'язують питання критеріїв оцінювання з проблемою академічної доброчесності. Третині з опитаних студентів було важко спрогнозувати, якою буде реакція викладача на порушення і лише 22% студентів сприймають оцінювання як абсолютно прозорий процес. Водночас 40% студентів оцінюють прозорість процедури оцінювання на

4бали, що засвідчує важливість подальшої роботи в плані доведення інформації про дизайн оцінювання.

В ВНТУ відсутній окремий курс з академічної доброчесності, тому послідовна робота по пропагуванню ідеї чесного навчання в університеті відбувається з 1 курсу. Завдяки тренінгам з академічної доброчесності, які проводять куратори груп, діяльності співробітників НТБ ВНТУ і сектору розвитку персоналу та практик академічній доброчесності, викладачів університету відбувається системна робота щодо розуміння та прийняття здобувачами вищої освіти принципів та цінностей академічного середовища. Найбільш активно отримують підготовку з основ академічної доброчесності студенти 1-го курсу і це засвідчили 65% серед опитаних студентів.

Позитивним є результат відповіді викладачів на питання про участь в заходах, присвячених досліджуваному питанню. 71% з опитаних викладачів отримують базову підготовку з основ академічної доброчесності, її структури, важливості реагування на порушення.

Серія питань була присвячена питанню, чи послідовні знання про академічну доброчесність впроваджено в послідовну поведінку. Неодноголосність відповідей викладачів щодо процедури фіксації порушень та санкцій за порушення академічної доброчесності свідчить про відсутність єдиного інституційного підходу до реагування на недоброчесні практики – і це є важливим індикатором для вдосконалення механізмів впровадження принципів чесного навчання та потужним сигналом для широкої дискусії щодо культури академічної доброчесності в ВНТУ.

Висновки

Самоаналіз наявності та функціонування системи забезпечення академічної доброчесності в ВНТУ засвідчив, що подальшого розвитку заслуговує:

1) розробка та запровадження методичних рекомендації щодо викладання основ академічної доброчесності в межах навчальних дисциплін;

2) в зв'язку з змішаним типом навчання необхідно розширити знання, навички викладачів у використанні освітніх ресурсів, які сприяють впровадженню інноваційних освітніх технологій, дизайну оцінювання та основ інформаційної культури студентів;

3) важливим кроком у процесі формування культури академічного письма є пошук освітніх платформ, які уможливають безкоштовний доступ до програм для перевірки поточних, підсумковий, кваліфікаційних робіт студентів на плагіат і неправомірні запозичення;

4) доцільно визначити етапи стратегічного планування розвитку інституційної спроможності ВНТУ через демократизацію системи управління, сприяння впровадженню

ініціатив викладачів та органів самоуправління студентів, розширенню неформальних дискусій задля упровадження системи врядування, культура горизонтальних зв'язків та взаємодії.

Література

1. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP. – 2016. URL: <https://americancouncils.org.ua/programs/proekt-sprijannja-akademichnij-dobrochesnosti-v-ukraini-saiup/>.
2. Проект «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» – Academic IQ / Проект сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP. - 2020. – 6 жовт. URL: <https://academiq.org.ua/>.
3. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>).
4. Brown V. J., Howell M. E. The efficacy of policy statements on plagiarism: Do they change students' views? // Research in Higher Education. – 2001. № 42. – 103–118. URL: <https://typeset.io/papers/the-efficacy-of-policy-statements-on-plagiarism-do-they-17lwhgzrwc>.
5. Holden O. L., Norris M. E., Kuhlmeier V. A. Academic Integrity in Online Assessment: A Research Review. 2021. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2021.639814/full>.
6. Park C. In other (people's) words: Plagiarism by university students – literature and lessons. // Assessment and Evaluation in Higher Education. – 2003. № 28. – P.471–488.
7. Rettinger D. A., Kramer Y. Situational and Personal Causes of Student Cheating. // Research in Higher Education. – 2009. № 50 (3). – P. 293–313.